

Souhrnná zpráva o realizaci projektů podpořených dotačním podprogramem VISK 1 v roce 2023

Zpracoval odborný garant programu: PhDr. Vít Richter

Základní statistické ukazatele:

- Počet podaných projektů: 9
- Počet schválených projektů: 9
- Počet vyřazených projektů: 0
- Nerealizované projekty: 0
- Finanční požadavky hodnocených projektů: 5 574 000,- Kč
- Finanční prostředky schválených projektů: 5 000 000,- Kč

Č. proj.	Název	Požadavek	Dotace	Žadatel
1	Rozvoj archivačního systému ARCLib v roce 2023	206 000	206 000	Knihovna AV ČR, v.v.i.
2	Rozvoj virtuálních sbírek v systému Kramerius	1 068 000	1 068 000	Knihovna AV ČR, v.v.i.
3	Rozvoj produkčního systému ProARC v roce 2023	1 527 000	1 527 000	Knihovna AV ČR, v.v.i.
4	Central 2023	1 798 000	1 339 000	Městská knihovna v Praze
5	Mediální gramotnost v knihovnách. 2023: Rok první	140 000	125 000	Městská knihovna v Praze
6	Podpora mezinárodní spolupráce – Česko-německé partnerství 2022-2025	350 000	250 000	Sdružení knihoven ČR
7	Záznam konference Knihovny současnosti 2023	90 000	90 000	Sdružení knihoven ČR
8	E-learningový kurz Knihovnické minimum pro obecní knihovny	195 000	195 000	Krajská knihovna Fr. Bartoše ve Zlíně, p.o.
9	Bookstart ČR – S knížkou do života – výroba motivačních sad pro knihovny ČR	200 000	200 000	Knihovna města Hradce Králové
CELKEM		5 574 000	5 000 000	

Projekty hodnotila hodnotitelská komise dne 13. 2. 2023. Základním kritériem pro hodnocení projektů podprogramu VISK 1 byl soulad s Koncepcí rozvoje knihoven v ČR na léta 2021-2027, dále přiměřenost rozpočtovaných nákladů a jejich souvislost s VISK 1, kvalita zpracování projektu a přínos pro další knihovny. Vždy se jednalo o projekty s celostátním dopadem, případně projekty typově nezařaditelné do ostatních podprogramů VISK. Obecně lze konstatovat, že všechny podporované projekty splnily stanovené cíle.

V některých případech uvádíme před stručným hodnocením projektu podmínky, které stanovila hodnotitelská komise pro realizaci daného projektu.

1. Rozvoj archivačního systému ARCLib v roce 2023

Žadatel: Knihovna AV ČR, v.v.i.

Požadavek: 206 000

Dotace: 206 000

Cíle projektu splněny

Projekt ARCLib umožňuje paměťovým institucím, zejména knihovnám, zajistit dlouhodobé uchování digitálních dokumentů. Vývoj ARCLibu přispěl k naplnění Koncepce rozvoje knihoven České republiky pro roky 2021-2027 v rámci klíčové oblasti III naplněním cíle rozvoje infrastruktury LTP úložišť v největších knihovnách. Funkčnost vyvinutého řešení byla ověřena v praxi formou nasazení ARCLibu v Knihovně AV ČR, v. v. i. Mezi další zájemce o provozování patří např. Ústřední knihovna Univerzity Karlovy, zprovoznění je plánováno i v Moravské zemské knihovně a na Masarykově univerzitě.

Systém byl v rámci projektu v roce 2023 rozšířen a aktualizován tak, aby byla i nadále zachována bezpečnost celého řešení a zároveň aby splnil i širší nároky uživatelů, k jejichž definici došel projektový tým složený ze zástupců institucí, které nyní realizují většinu aktivit spojených s dlouhodobým uchováním digitálních dokumentů v knihovnách v ČR. V systému došlo k aktualizaci nutných knihoven, které aplikace používá pro své fungování. Současně byly rozšířeny možnosti úprav a mazání starších datových verzí AIP, jejichž potřeba vyplývá z předpokladu, že uložené balíčky je a bude nutné pravidelně aktualizovat.

Zdrojový kód softwarového řešení je dostupný na platformě GitHub:

<https://github.com/LIBCAS/ARCLib> pod licencí GNU GPL v3 včetně podrobné dokumentace. ARCLib byl také prezentován širší oblasti paměťových institucí v říjnu 2023 na závěrečné konferenci k projektu Nahráno-Otevřeno.

2. Rozvoj virtuálních sbírek v systému Kramerius

Žadatel: Knihovna AV ČR, v.v.i.

Požadavek: 1 068 000

Dotace: 1 068 000

Cíle projektu splněny

Open source systém Kramerius je v současné době využíván ve více než 40 českých knihovnách, z nichž většina patří mezi největší v ČR. V součtu obsahují více než 160 milionů digitálních stran. Cílem projektu byl vývoj nástrojů na vytváření a využívání virtuální sbírek v Kramerius 7. V novém řešení je virtuální sbírka objekt, který má svá metadata a lze s ním nakládat mnoha dalšími způsoby, které předchozí řešení virtuálních sbírek neumožnilo. V rámci projektu byly vytvořeny tyto funkcionality:

- Nastavování parametrů sbírek
- Zavedení možnosti metadatového popisu sbírky
- Umožnit kurátorovi nastavovat pořadí dokumentů ve sbírce
- Rozšíření zobrazování a vyhledávání sbírek v klientovi
- Možnost zařazení výstřížků (výřezů stran) do sbírek
- Možnost listování sbírkou z jednoho dokumentu na další
- Možnost vyhledávání nad několika vybranými sbírkami najednou
- Možnost sestavovat vlastní (uživatelské) sbírky
- Rozšíření chybových hlášek v administrátorském rozhraní při zařazování dokumentů
- Možnost lokální zálohy sbírky a její obnovení
- Možnost zařazení sbírky mezi doporučené dokumenty na hlavní stránce

- Možnost naplánování zveřejnění sbírky

3. Rozvoj produkčního systému ProARC v roce 2023

Žadatel: Knihovna AV ČR, v.v.i.

Požadavek: 1 527 000

Dotace: 1 527 000

Cíle projektu splněny

ProArc byl vyvinut v rámci projektu Česká digitální knihovna. Podle průzkumu, který mezi uživateli ProArcu provedl vývojový tým na jaře roku 2023, používá v současnosti aplikaci pro produkci digitálních dokumentů 14 institucí. V roce 2023 došlo k významnému rozvoji systému ProArc. Klíčovým úkolem byla implementace nových standardů NDK vydaných Národní knihovnou ČR, což zahrnovalo aktualizaci datového modelu, transformačních šablon a uživatelských formulářů. Byly provedeny úpravy pro snadnější editaci technických metadat born-digital dokumentů a příprava pro podporu nového standardu pro výstřižky. Tyto úpravy zajišťují, že data vytvořená v ProArcu splňují standardy vydané na konci roku 2022 a systém tak umožňuje tvorbu dat v podobě, která je vyžadována v rámci programu VISK 7. Dále byly integrovány funkce pro opravy a doplnění starších digitalizovaných dokumentů, včetně možnosti hromadné výměny datových streamů a vytváření textových přepisů. Tyto funkce umožňují z dříve digitalizovaných dokumentů vytvořit data kompatibilní se standardy NDK a umožňují tak jejich efektivní dlouhodobé uchování v LTP systémech ARCLib nebo LTP systému Národní knihovny v lince NDK. Rozšířené propojení systémů ProArc a Kramerius výrazně zjednodušuje procesy publikování digitálních dokumentů a šetří tak čas a prostředky pracovníků knihoven. Vývoj v roce 2023 pomohl zajistit také rozvoj klienta. Nové funkce ProArcu byly prezentovány v rámci Seminář k digitalizaci (nejen) pro krajské knihovny XIII v listopadu 2023.

4. Central 2023

Žadatel: Městská knihovna v Praze

Požadavek: 1 798 000

Dotace: 1 339 000

Podmínka: Ve zprávě o realizaci projektu bude specifikováno, v čem spočívají vývojové práce.

Cíle projektu splněny

Cílem projektu bylo zajistit katalogizaci české beletrie prostřednictvím Souborného katalogu ČR. Řešení v rozsahu nejméně 3 800 titulů české beletrie. Tento cíl byl naplněn zpracováním 4 396 záznamů v období leden až prosinec 2023 (tj. navýšení o 16 %). Záznamy byly pravidelně sklíženy do báze České národní bibliografie a nabízeny knihovnám dále v Souborném katalogu ČR. Z celkového počtu zpracovaných záznamů bylo dosaženo 80% podílu na nových záznamech (oproti plánovanému podílu 64 %). Denně aktualizovaný přehled zpracovaných titulů v rámci projektu je možné sledovat na webu.

Byly naplněny aktivity navázané na vývojové práce v databázi o monografických sériích – obohacovat o novinky, čistit a ve spolupráci se Souborným katalogem ČR propojit s relevantními daty, vytvořit podpůrné nástroje, které budou pomáhat udržovat kvalitu dat. Konkrétně se jednalo o:

- Údržbu rozhraní pro přihlášené uživatele (tvorba a editace sérií) a rozhraní nepřihlášené uživatele
- Významný objem práce byl věnován revizi architektury databáze spojené se zavedením jedinečného identifikátoru sérií (UUID) a dále přípravy dat pro kompatibilitu s tzv. linked data

- data z databáze sérií jsou tak propojována např. na Wikidata a je možné je neustále obohacovat a propojovat s daty dalšími (ať už se jedná o autory, nebo tituly samotné)
- Oproti plánovaným úpravám bylo nutné věnovat velké úsilí úpravám spojeným se zpracováním dat dodávaných serverem databazeknih.cz (primární zdroj pro data o sériích) v návaznosti na komplexní update zdrojového serveru
- Součástí zpřístupněné databáze jsou také nástroje pro hlášení chyb za účelem kontroly kvality zpracovaných záznamů
- Průběžné párování vyčištěných záznamů vedených v databázi sérií se záznamy ze Souborného katalogu ČR
- Databáze sérií aktuálně obsahuje přes 44 tisíc záznamů, z nichž přes 36 % bylo spárováno se Záznamy v Souborném katalogu
- Je udržován pravidelný přehled o stavu párování záznamů

5. Mediální gramotnost v knihovnách. 2023: Rok první

Žadatel: Městská knihovna v Praze

Požadavek: 140 000

Dotace: 125 000

Podmínka: Z dotace nelze hradit činnosti spojené s aktivitou 1) Co dokáže knihovna naživo (o tyto prostředky byla dotace krácena).

Cíle projektu splněny

Pracovní skupina Priority 6 se scházela na pravidelných setkáních a probírala připravované i probíhající aktivity týkající se zvoleného tématu, kterým je pro roky 2022–2024 **mediální gramotnost**. Pozornost byla zaměřena zejména na **sdílení inspirace mezi knihovnami a tvorbu podpůrných materiálů**. **Viz:** <https://konceptce.knihovna.cz/knihovny-na-jedno-tema-2023-2024-medialni-gramotnost/> **Hlavní akce projektu:**

- Uspořádána byla čtyři **Mediální setkání**, například MSVK Ostrava, MěK Hodonín, Knihovna F. V. Loreze ve Vrdech) a inspirativní aktivity partnerů (Elpida, Wikimedia, Jeden svět na školách). Setkání se těšila velkému zájmu (pokaždé kolem 100 účastníků).
- Probíhala průběžná aktualizace webů *Codokaze.knihovna.cz*, *konceptce.knihovna.cz* a také webu *udrzitelna.knihovna.cz*, který vznikl k předchozímu tématu udržitelnosti. *Web* obsahuje dobré příklady z knihovnické praxe. Spuštěna byla kampaň na kompletní aktualizaci obsahu a překlad vybraných záznamů do angličtiny jako podpora mezinárodní výměny zkušeností, networkingu a podpory dobrého jména českého knihovnictví v mezinárodním kontextu. Ze 136 záznamů bylo 33 aktualizováno a přibylo 11 zcela nových.
- Web *Konceptce.knihovna.cz* prošel částečnou proměnou, přibylo zde kolem dvou desítek nových článků týkajících se koncepčních témat.
- Web *Doknihovny.eu* obsahuje **vizuály vytvořené k tématu mediální gramotnosti**. Volně ke stažení je sada sedmi plakátů a grafické prvky určené pro sociální sítě, v generátoru plakátů je také možnost vytvořit si vizuál k pořádané akci a ten si poté vyvěsit v knihovně.
- Součástí webu bude také **hra Dreamlike**. Jedná se o deskovou hru s tematikou mediální gramotnosti, která se snaží hráčům zábavnou formou přiblížit přístupy práce s informacemi a upozornit na potřebu kritického pohledu.
- Akce **Mediálka hrou** proběhla v srpnu v prostorách Ústřední knihovny MKP a měla za cíl představit mediální gramotnost hravým způsobem jak knihovníkům, tak široké veřejnosti. Akce se osvědčila a počet návštěvníků a jejich zapojení do diskuze překonal původní očekávání. Partnerem akce byl SKIP ČR. **Viz:** <https://konceptce.knihovna.cz/category/blog/medialka-blog/>

6. Podpora mezinárodní spolupráce – Česko-německé partnerství 2022-2025

Žadatel: Sdružení knihoven ČR

Požadavek: 350 000

Dotace: 250 000

Podmínka: Na konečné podobě webu je třeba spolupracovat s ostatními knihovnickými spolky. Doporučujeme též ustavit pracovní skupinu.

Cíle projektu splněny

Cílem projektu bylo prohlubování česko-německé knihovnické spolupráce na základě tříletého projektu PartnerLand německé zastřešující organizace Bibliothek und Information Deutschland (BID). Projekt probíhá v letech 2022–2025 a spolupracují na něm všechny 4 české knihovnické spolky za stálé podpory Ministerstva kultury ČR. Projekt koordinuje Sdružení knihoven ČR ve spolupráci se SKIP, AKVŠ a Knihovní komisí AMG v pracovní skupině, kde jsou dále zastoupeny reprezentanti Goethe Institutu a vybraných knihoven. Z německé strany jsou pravidelně přítomni zástupci dotčených spolků. Projekt své výstupy sdílí na stránce librarynextdoor.net, v Německu pak na stránce <https://bi-international.de/aktuelles/>.

Dosažené výsledky, charakteristika výstupů, přínos řešení

- Svět knihy – České a německé knihovny spolupracují – profesní fórum. Panelová diskuze knihoven, které již spolupracují – benefity spolupráce.
 - Na stránkách zveřejněny prezentace: <https://www.librarynextdoor.net/news/>
- BiblioCON (Hannover) – setkání zástupců projektu na národní konferenci v Německu – jednání, prezentace (téma sister cities – panelová diskuze)
- Stáže – 2 německé stáže (města Praha, Liberec, Plzeň, Ústí n. Labem, Polička, Brno, Hodonín, Tišnov). Výstupy i na <https://bi-international.de/aktuelles/>
- Studijní cesta – zájezd německých knihovníků do ČR (města Ústí n. Labem, Liberec, Olomouc, Havlíčkův Brod, Písek, Praha) – účast knihovníků na konferenci Knihovny současnosti (z projektu zařizováno tlumočení, překlady a koordinace cesty, nikoliv cestovní náklady)
- Knihovny současnosti 23 – účast německých zástupců v programu i v hledišti
- Výjezdní zasedání týmy ve Weidenu + studijní cesta v příhraničních knihovnách (Weiden, Jáchymov, Ostrov nad Ohří, Karlovy Vary)
- Seminář muzejních knihoven (Praha) – podpora při tvorbě německého programu, překlad
- Překlady vstupů na stránky librarynextdoor.net, administrace webových stránek
- Dílčí aktivity českých knihoven – zejména krajská Knihovna Ústeckého kraje prohloubila příhraniční spolupráci s Chemnitz, dále se uskutečnily mezinárodní stáže v Knihovně Jiřího Mahena, v Krajské vědecké knihovně v Liberci, Asociace knihoven vysokých škol podnikla studijní cestu do berlínských knihoven

Z dotace byly vráceny nevyčerpané finanční prostředky ve výši 24 763,58 Kč.

7. Záznam konference Knihovny současnosti 2023

Žadatel: Sdružení knihoven ČR

Požadavek: 90 000

Dotace: 90 000

Podmínka: Kromě pořízeného záznamu konference budou zvlášť zveřejněny prezentace přednášek ke stažení (odkazy budou uvedeny na webu konference).

Cíle projektu splněny

Cílem projektu byl záznam celé konference Knihovny současnosti 2023 a jeho zveřejnění na youtube pro všechny zájemce zdarma a zveřejnění prezentací, které zazněly na akci. Záznam byl pořízen ze všech tří dnů a tří sálů. Zveřejnění proběhlo na YouTube, kde jsou k dispozici videa i s časováním. Součástí jsou i videa vstupů zahraničních hostů, kteří v roce 2023 nebyli součástí pouze prvního dne, ale jejich prezentace zazněly i druhý den v programových blocích.

Kompletní play list videí:

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLesHXWobnVrvRJZ33d5sU3RzKAXXJvRHh>

Přednášky:

<https://drive.google.com/drive/folders/1yGD3PwovsqEV5zAEGjScG4YJE3JSM8ld?usp=sharing>

Dotace byla využita na honoráře přednášejících, spoluúčast na pořízení záznamu, tzn. natáčení a postprodukcí. Některé přednášky nebyly nahrány, tyto nebyly honorované (např. blok faily). Informace o zveřejnění výstupů byla zaslána newsletterem SDRUK a byla zveřejněna na kanále fb.

Knihovny současnosti loni navštívilo 400 účastníků, kdy došlo k naplnění prostor, a proto je zveřejnění záznamů ideální cestou, jak obsah zpřístupnit i dalším zájemcům. Program se věnoval technologiím, literatuře, mediálnímu a digitálnímu vzdělávání, mladým pracovníkům knihoven i mladým uživatelům, také jsme se věnovali selhání, cenzuře a culture war. Ze zahraničních hostů zmiňme zástupce keňského projektu Book Bunk, který prezentoval zcela novou problematiku dekolonizace sbírek.

8. E-learningový kurz Knihovnické minimum pro obecní knihovny

Žadatel: Krajská knihovna Fr. Bartoše ve Zlíně, p.o.

Požadavek: 195 000

Dotace: 195 000

Cíle projektu splněny

Cílem projektu bylo vytvoření moderního e-learningového kurzu knihovnického minima pro neprofesionální pracovníky obecních knihoven, což navazuje na opatření číslo 85 Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2021–2027 a na Koncepti celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven 2022–2027. Viz: <https://www.kfbz.cz/e-learningovy-kurz-minimum-obecniho-knihovnika>

Na tvorbě kurzu, jenž je realizován na platformě Moodle v prostředí portálu Kurzy.knihovna.cz spravovaného Moravskou zemskou knihovnou v Brně, se podíleli odborníci z prostředí informačních technologií, knihovnictví, informační vědy, marketingu a další. Výsledkem celého projektu je modelový kurz, který přispěje ke zvýšení kvalifikace pracovníků obecních knihoven, a tím zkvalitnění poskytovaných veřejných knihovnických a informačních služeb s ohledem na zvyšující se požadavky a nároky kladené na tyto pracovníky.

Kurz se skládá z 10 modulů s časovou dotací 3 hodiny na každý modul, kurz tedy trvá 10 týdnů. Každý týden je otevřen jeden modul, který je zakončen povinným testem. K jeho splnění mají účastníci více pokusů, na konci celého kurzu pak účastníky čeká závěrečný test shrnující učivo.

Obsahem jednotlivých modulů jsou výukové texty doplněné o videa, odkazy a studijní materiál ke stažení. V kurzu je knihovníkům k dispozici také diskusní fórum. Autorské texty, doplněné příklady dobré praxe, fotografiemi z knihoven ČR, interaktivním obsahem a videy, jsou u každého modulu převedeny do formy studijních materiálů určených ke stažení. Texty zpracovali odborníci z řad pracovníků Národní knihovny ČR, Moravské zemské knihovny v Brně a Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. O grafické zpracování se zasadili pracovníci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Jedenáct profesionálních výukových videí zpracovala firma DOMA produkce. Jedná se o tato videa: *Typy dokumentů a profilování fondu, Revize, Stavění fondu, Balení knih, Architektura knihoven, Oprava knihy I a II, Meziknihovní výpůjční služby, Online katalog, Bookstart a Besedy pro MŠ*.

V rámci projektu proběhlo pilotní testování kurzu ve Zlínském kraji tak, aby mohl být kurz v roce 2024 nabídnut zdarma k zrcadlení do ostatních krajů České republiky. Kurz je možné studovat i prostřednictvím aplikace Moodle na tabletech a smartphonech. Kurz byl prezentován ostatním knihovnám ČR na celostátní konferenci Regionální funkce knihoven dne 23. 11. 2023 v Pardubicích. Zde byl také avizován zájem z ostatních krajů o zrcadlení kurzu v roce 2024.

9. Bookstart ČR - S knížkou do života - výroba motivačních sad pro knihovny ČR

Žadatel: Knihovna města Hradce Králové

Požadavek: 200 000

Dotace: 200 000

Cíle projektu splněny

Projekt Bookstart ČR – S knížkou do života zaštiťuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR v těsné spolupráci s Knihovnou města Hradec Králové. Do 6. ročníku projektu Bookstart – S knížkou do života se v roce 2023 zapojilo 324 knihoven a bylo osloveno 21.000 rodin. Viz podrobně <https://www.sknizkoudozivota.cz/>

Hlavní aktivity v roce 2023:

- Byla zajištěna výroba motivačních sad podle objednávek českých knihoven, vytvořena rezerva pro jejich průběžné doobjednávky, sady byly distribuovány do knihoven včetně sad pro neslyšící rodiny.
- Byly vytvořeny i verze pro rodiny a děti se specifickými potřebami - v audio verzi pro nevidomé uživatele (zajištěno ve spolupráci s Macanovou knihovnou, zdarma) a ve formě videí ve znakovém jazyce pro neslyšící rodiny (ve spolupráci s Kukátko, z.s.)
- Knihovny zapojené do projektu připravily speciální typy služeb pro děti 0-6 let a jejich rodiče a nabídly prostor pro komunikaci a sdílení neformálních i formálních skupin rodičů a jejich dětí, přednášky odborníků a další aktivity.
- Proběhlo 5 krajských inspiračních seminářů s podporou SKIP a pracovního týmu (Hradec Králové, Zlín, Ústí nad Labem, Opava, Brno) a online webinář pro nově zapojené knihovny. Projekt byl prezentován na dalších odborných fórech. Ve spolupráci s Národní knihovnou byla vydána nová metodika projektu – scénáře podle knižních příběhů Rok s Bookstartem.
- Došlo na jednání na několika krajích ČR o začlenění projektu do koncepce prorodinné politiky a finanční podpoře projektu S knížkou do života v daném kraji (např. Středočeský kraj, Plzeňský kraj, Karlovarský kraj, Zlínský kraj, Moravskoslezský kraj).

Z dotace projektu VISK 1 byly zajištěny tyto aktivity:

- Dofinancování výroby (tisku) nového vydání knihy pro nejmenší děti – lepoprela Kouzelná postýlka ve výši 160.000 Kč, náklad 15.000 ks

- Vytvoření videí a umělecké tlumočení básnického leporela s ilustracemi I. Šafránkové do znakového jazyka, tak aby motivační set pro rodiče s dětmi 0-3 roky byl přístupný i rodinám se sluchovým handicapem.

Hodnotitelská komise podprogramu VISK 1 – rok 2023

Předseda:

Ing. Jan Kaňka, ředitel Krajské knihovny F. Bartoše ve Zlíně

Členové:

Ing. Daniela Divínová, ředitelka Masarykovy veřejné knihovny Vsetín

Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, metodička, Moravská zemská knihovna Brno

Ing. Libuše Nivnická, ředitelka Knihovny Jiřího Mahena v Brně, p.o.

PhDr. Dana Petrýdesová, ředitelka Krajské vědecké knihovny v Liberci

PhDr. Marie Šedá, metodička, Knihovnický institut Národní knihovny ČR

Tajemnice:

Mgr. Petra Miturová, Ministerstvo kultury

Odborný garant:

PhDr. Vít Richter, Národní knihovna ČR

V Praze 17. 1. 2024